

مقدمه

درخت نسترن زرد از جمله درختان زینتی به شمار می‌آیند، این درخت از گونه‌های وحشی است که در اروپا، آفریقا، ایران و گرجستان کاشته می‌شود. نسترن زرد همان رز زرد ایرانی است که یکی از گونه‌های خوراکی رز می‌باشد. نسترن‌ها دارای رنگ‌های متنوعی هستند که از جمله‌ی آن می‌توان به رنگ‌های زرد، قرمز، سفید و صورتی اشاره کرد.

مشخصات گیاهشناسی درخت نسترن زرد

نسترن زرد با نام علمی (*rosa foetida*)، نسترن زرد یا گل زرد یا رز زرد ایرانی درختچه‌ای از جنس (*Rosa*) در خانواده رزاسه است. نسترن زرد بصورت درختچه‌هایی به ارتفاع ۸۰ تا ۱۲۰ سانتیمتر است. ساقه این گیاه بصورت ایستاده با شاخه‌های محکم و ایستاده یا خمیده دارای تیغ‌های محکم است. بوته این گیاه دوکی شکل بوده و تراکم کمی دارد. نسترن زرد به یک قیم نیاز دارد و یا باید در کنار دیوار کاشته شود. برگ این گیاه تخم مرغی، در حاشیه دندانه‌دار، دم‌برگ کرک‌دار و غده‌پوش، شامل تیغ‌های چنگکی یا خمیده است. برگ‌ها به رنگ سبز تیره، کوچک و تا حدودی براق هستند. هر برگ از ۵ تا ۹ برگچه تشکیل می‌شود. میوه‌های این گیاه کروی است. میوه گل نسترن به نام سای نورودون *Cynorhodon* خوانده می‌شود. جدار داخلی میوه دارای الیاف باریک و ابریشمی است که در آن فندقه‌های سختی جا دارد. پس از خشک شدن دارای طعمی قابض و کمی شیرین با بوئی ضعیف می‌باشد. قسمت گوشتدار سای نورودون دارای مقدار زیادی ویتامین (C)، اسید سیتریک، اسیدمالیک است. دانه‌های آن دارای حدود ۱۰٪ روغن بوده که به رنگ زرد کم‌رنگ متمایل به قرمز و دارای بوئی مطبوع می‌باشد، البته دانه‌ها سمی هستند.

این گیاه گل‌هایی به رنگ زرد کم رنگ و با بویی شدید دارد. گل‌ها تکی و بزرگ هستند. گل‌ها ۵ گلبرگ داشته و در بهار و تابستان ظاهر می‌شوند. از گلبرگ‌های نسترن زرد در فصل بهار جهت تهیه مربا استفاده می‌کنند و در فصل پاییز و اواخر تابستان میوه‌های آن را بصورت خام مورد استفاده قرار می‌دهند. گرده افشانی رز زرد توسط زنبور صورت می‌گیرد. دوره گلدهی آن بهار و تابستان است.

نسترن زرد

PTMP/SK/R&D/A/ Copper02 /24102020

جدول ۱- مشخصات گیاه‌شناسی درخت نسترن زرد

نسترن زرد، رز زرد	نام فارسی
Austrian briar	نام انگلیسی
rosa foetida	نام علمی
گل سرخیان	خانواده

شکل ۱- آشنایی با درخت، برگ، گل و میوه درخت نسترن زرد

شرایط نگهداری درخت نسترن زرد

نور: نسترن نیز مانند گل رز به شدت نورپسند است و بهترین رشد را در محیط‌های آفتابگیر و مناطق نیمه سایه جنگلی دارد. در محیط منزل بهترین مکان برای قرار دادن گلدان نسترن در برابر پنجره‌های آفتابگیر و

نسترن زرد

PTMP/SK/R&D/A/ Copper02 / 24102020

جنوبی آپارتمان است. توجه داشته باشید گل نسترن در محیط سایه به خوبی رشد نمی‌کند، بنابراین از پرورش گل نسترن در محیط‌های با نور کم خودداری کنید.

دما: این گل در شرایط متفاوت دمایی قادر به رشد است و تا دمای ۲۰- درجه سانتیگراد را نیز تحمل می‌کند. مناسب‌ترین دما برای این گونه درجه حرارت ۲۱ تا ۲۴ درجه است.

آبیاری: گل نسترن را می‌توان جز گیاهانی دانست که نیازی متوسط به آب دارند. بهترین شرایط و زمان برای آبیاری گل نسترن زمانی است که خاک پای گل نسترن خشک شده است. میان دو آبیاری اجازه دهید خاک خشک شود. بهترین ساعت برای آب دهی گل نسترن صبح زود است. نکته مهم این است که زهکشی گیاه باید به خوبی انجام شده باشد.

خاک و کوددهی: مناسب‌ترین خاک برای کشت نسترن زرد خاک‌هایی با بافت متوسط و خاک‌های سنگین حاوی مقادیر متوسطی مواد و عناصر غذایی است. در مجموع گیاهی مقاوم به شرایط نامساعد است و در مناطقی که دارای محدودیت آب یا خاک‌های غیر حاصلخیزی است نیز به خوبی رشد و نمو می‌کند. همچنین در خاک‌های سنگلاخی هم به خوبی رشد می‌کند. این گونه نسترن قادر به تحمل شرایط سخت اقلیمی است و گیاهی است که بافت نامناسب و خاکی با PH بالا را به خوبی تحمل می‌کند.

برای ثابت نگه داشتن سطح رطوبتی خاک و برای حاصلخیزی بیشتر خاک نیاز به استفاده از مواد آلی مورد نیاز خاک است که در داخل و سطح خاک استفاده می‌شود. کوددهی به موقع گیاه و کنترل میزان مواد آلی در خاک برای گیاه بسیار حائز اهمیت است. نوع‌های مختلفی از کودها موجود است که بنا به نوع و سن گیاه و با توجه به این که در کدام از فصل سال هستیم باید مشخص شود. بطور کلی اضافه کردن کود حیوانی پوسیده دو بار در سال (اوایل بهار و اوایل پاییز)، به رشد بهتر گیاه کمک می‌کند. همچنین اضافه کردن انواع کود ازته و فسفات‌ها موجود در بازار و کودهای دارای آهن، نیز به پرورش گل نسترن و رشد و گلدهی بیشتر آن کمک می‌کند.

هرس: معمولاً نسترن برخلاف رز به هرس چندانی احتیاج ندارد. در فصول گرم فقط پاجوش‌ها را حذف می‌کنیم اما هرس اصلی در اواخر زمستان قبل از بیدار شدن گیاه از خواب زمستانه صورت می‌گیرد. در این فصل با کوتاه کردن ساقه‌های نسترن می‌توانیم آن را به شکل دلخواه در آورده و شاخه‌های اصلی را روی پرچین هدایت کنیم. در صورتی که شاخه‌های اصلی دچار آفت‌زدگی یا پوسیدگی شده باشد با نگهداری

نسترن زرد

PTMP/SK/R&D/A/ Copper02 /24102020

پاجوش‌ها و حذف شاخه‌های قدیمی می‌توانیم به جوان نمودن نهال اقدام کنیم، بنابراین بهترین زمان هرس گل نسترن در اواخر زمستان و پس از ریزش برگ‌هاست و لازم است شاخه‌های ضعیف، درهم رفته و مزاحم و نیز بیمار و شکسته شده، هرس شوند.

تکثیر: تکثیر نسترن از طریق بذر و قلمه ساقه و همچنین خوابانیدن صورت می‌گیرد. بذر نسترن حدود دو سال بعد از کاشت جوانه میزند و برای سبز شدن نیاز به گذراندن یک دوره گرما پس از یک دوره سرما دارد. خراش دهی بذر به افزایش سرعت جوانه زنی بذر کمک می‌کند. برای کاشت بذر در اواخر فصل زمستان بذره‌های این گیاه را به مدت ۲۴ ساعت در آب و لرم خیس کنید و سپس میکارید، بعد از گذشت مدتی گیاه جوانه میزند و شروع به رشد می‌کند. زمانی که گیاه به حد معینی از رشد رسید آن را به محل اصلی منتقل کنید.

شکل ۲- تکثیر نسترن زرد از طریق بذر

ساده‌ترین روش تکثیر گل نسترن، قلمه‌زدن گیاه است. قلمه نسترن را بهتر است از ساقه‌های یک ساله که گل داده‌اند، تهیه کنید و اغلب از ساقه‌های چوبی در فصل پاییز و از ساقه‌های علفی و نرم در فصل بهار برای گرفتن قلمه استفاده می‌شود. طول قلمه بین ۱۰ تا ۲۰ سانتیمتر و ضخامت آن به اندازه (یک سانتیمتر) مناسب است. قلمه نسترن به ۷ تا ۸ هفته زمان نیاز دارد تا ریشه‌زایی را تکمیل کند. بعد از آن (در حدود ۳ تا ۴ ماه بعد) می‌توانید گل را به گلدان اصلی انتقال دهید. در زمان انتقال مراقب باشید تا ریشه‌های گیاه آسیب نبینند.

در تکثیر نسترن از طریق روش خوابانیدن بهترین زمان برای تکثیر به این روش اواخر زمستان و اوایل فصل بهار است، برای شروع شاخه سالم و آبداری را از گل نسترنی که گلدهی خوبی انجام داده انتخاب کنید و آن را درون گلدان کوچک خوابانید. در این روش نوک شاخه بیرون از خاک قرار می‌گیرد. اگر قسمتی از شاخه که در زیر خاک قرار دارد زخمی شود، ریشه دهی آسان‌تر خواهد بود. قسمتی از شاخه که بیرون از خاک است تولید شاخه و قسمتی از شاخه که در زیر زمین است، تولید ریشه خواهد کرد. اجازه دهید تا ریشه‌دار شود و بتواند به عنوان گیاه مستقل به زندگی ادامه دهد سپس رابطه آن را با گیاه مادر قطع کنید.

آفات و بیماری‌های درخت نسترن زرد

گیاهان همواره مورد هجوم آفات و بیماری‌ها بوده است. که بیشتر آفات در فصل بهار و بیماری‌ها در تابستان شیوع پیدا می‌کنند. یکی از بیماری‌های گل نسترن سفیدک است که باعث خشک شدن برگ‌های گیاه شده و از رشد جوانه‌ها جلوگیری می‌کند. از آفت‌های گل نسترن می‌توان به شته و کنه تار عنکبوتی اشاره کرد، که با بکارگیری حشره کش‌ها و جمع آوری برگ‌ها شاخه‌های خشک شده می‌توان آن را کنترل کرد.

بیماری سفیدک: سفیدک جزو شایع‌ترین بیماری‌های گیاهان تیره گل رز و نسترن است. ظاهر آن همانند پودری خاکستری یا سفید رنگ است که ساقه‌ها و جوانه‌ها را می‌پوشاند. برگ‌های جوان در این بیماری حالت پیچیدگی پیدا کرده، به مرور خشک شده و می‌ریزند و جوانه‌های گل قبل از شکفتن چروکیده می‌شوند. زمان شیوع بیماری سفیدک، اغلب تابستان و اوایل پاییز است. شرایطی مانند آب و هوای مرطوب، تراکم بیش از حد گیاهان، کمبود نور خورشید، عدم تهویه به دلیل تراکم بیش از حد شاخساره‌ها، کمبود آب و خشکی ریشه‌ها، کمبود تغذیه و اختلاف دمای زیاد هوا در شب و روز (روزهای بسیار گرم و شب‌های سرد)، این بیماری را تشدید می‌کند.

شته: شته‌ها یکی از مهمترین مشکلات گل‌های خانواده رز از جمله گل نسترن هستند. شته‌ها با کمک اجزای دهانی سوراخ کننده - مکنده خود از شیر گیاه تغذیه می‌کنند و باعث از بین رفتن گل در مدت زمان کوتاهی می‌شوند. شته‌ها بر روی قسمت انتهایی برگ‌های جوان و غنچه‌های گل در حال رشد و توسعه و همچنین پشت برگ‌های گیاه جمع می‌شوند و بر اثر تغذیه آنان برگ‌ها به سمت پایین جمع و غنچه‌های گل بدشکل می‌شوند و حتی ممکن است غنچه‌ها قبل از شکوفا شدن، سقط شوند و از بین بروند. به کارگیری حشره‌کش‌های تماسی یا سیستمیک می‌تواند به کنترل این بیماری کمک کند.

نسترن زرد

PTMP/SK/R&D/A/ Copper02 /24102020

کنه تار عنكبوتی: در هجوم کنه به گل های نسترن، اولین نشانه قهوه ای شدن و پیچیده شدن برگ ها به یکدیگر است. وجود استرس خشکی، گل نسترن را در برابر هجوم این آفت حساس تر می کند. برگ ها و شاخه های خزان کرده به همراه علف های هرز می توانند به عنوان میزبان این آفت عمل کنند و بنابراین به شکل مرتب باید جمع آوری و از بین برده شوند.

منبع

ترجمه و تدوین: گروه تحقیق و توسعه تعاونی پترو تمدن مهام پارس

تعاونی پترو تمدن مهام پارس

